ఏందుకు నవ్వుతున్నానంటూ ప్రకాశం ఇచ్చిన టెలిగ్రాంతో రంగనాథంగారింట్లో పదిరోజులముందే సంక్రాంతి ఆరంభమయింది. అన్నాళ్ళూ ఆశలు పెట్టిన ఆత్రతతో ఆయన కూతురు శారద, ఫ్రెండ్ రవితో కలిసివెళ్ళింది స్టేషన్‌కు. ఆ లోటేకద ప్రకాశం బావ వచ్చేది మరి!

క్షణం ఒక యుగంగా గంటన్నర గడపవలసి వచ్చింది పాపం. కళ్ళనీళ్ళ పర్యంతం అయింది ఆమెకా నిరీక్షణతో. చివరకెలాగైతేనేం వచ్చింది, ప్యాసెంజరు ప్లాట్‌ఫారంమీదికి చెవులు పగిలేలా అరుస్తూ.

దిగేజనం, ఎక్కేజనం సందడి, బిస్కట్లు, పూలు, పండు లమ్మేవారి కేకలు, వీడ్కోళ్ళు, పరామర్శలు, పోర్టర్లతో పోట్లాటలు, సామానులు చేరవేసే హడావిడి ప్రాణిగోల — అంతా రణగొణ ధ్వనితో రణరంగంలా ఉన్నట్టుంది ప్లాట్‌ఫారం. రంగు రంగుల చీరలు, పరికిణీల రవికలతో చిలకల్లా, సీతాకోక చిలుకల్లా తిరిగే వారి సౌందర్యం ఆ సందడికి అందం చేకూరుస్తోంది. ప్రపంచంలోని చైతన్యం అంతా అక్కడే, ఆ ప్లాట్‌ఫారంమీద కేంద్రీకరింపబడినట్టు తోచింది, ఆ సందడి, సందోహం అంతా కలియజూస్తున్న రవికి. రైలు మళ్ళీ తిరిగి వెళ్ళిపోగానే కొంతసేపు మళ్ళీ ప్లాట్‌ఫారం నిర్మానుష్యం . . జనన మరణాల మధ్య ఉన్న జీవనక్షణంలా భాసించింది ఆ సందడి అతని ఆలోచనల్లో . . తన ఆలోచనకు నవ్వుకొని చుట్టూ చూశాడు అతడు శారదకోసం.

అంతదూరాన ఉల్లాసంగా, ఉరకలువేస్తూ కనిపించింది శారద. ఆమె వెంట ఓ అపరిచిత యువకుడు. మెళ్ళో ఓ కెమేరా, భుజానికి ఓ ఎయిర్‌బాగ్, చేతిలో ఓ ట్రాన్సిస్టరు...బహుశ అతనే నేమో వాళ్ళబావ! గంభీరంగా చిరునవ్వునవ్వుతూ, ఆమె మాటలు వింటూ వస్తున్నాడు. వెనక ఓ పోర్టరు సూట్‌కేసూ, బెడ్డింగూ తెస్తున్నాడు. జనాన్ని చూస్తూనే నెమ్మదిగా కదిలి వాళ్ళవైపు నడిచాడు రవి.

"రవీ! మా మిలిటరీ బావ అని చెబుతూంటానే. ఈయనే సాక్షాత్తూ ఆ మహానుభావుడే!" అంటూ సమీపించి, "మీట్ మై ఫ్రెండ్ మిస్టర్ రవి!" అంటూ అతన్ని బావకు పరిచయంచేసింది శారద. వారిద్దరు పరస్పరం చిరునవ్వుతో షేక్‌హాండ్‌లు ఇచ్చుకున్నారు.

"శారూ! కాలేజి లైఫ్ ఎలా ఉంది?" అడిగాడు ప్రకాశం మరదల్ని.

"ఇంకా పారిపోవాలనిపించటం లేదెందుకో!" అంది శారద తమాషాగా చూస్తూ. ప్రకాశం బి.ఏ. ప్యాసు కాలేక, మామయ్యకు భయపడి, పారిపోయి మిలిటరీలో చేరిన సంగతి అదివరకే విన్న రవి కొద్దిగా నవ్వుకున్నాడు ఆమె చమత్కారానికి.

"పారిపోబట్టే చూడు మహారాజులా ఉన్నాను." గర్వంగా అన్నాడు ప్రకాశం.

"కాదు. సైనికుడులా." అంది శారద సవరిస్తున్నట్టు.

"పొరబడ్డావు శారదా, మహారాజులాంటి వాడిని కూడా కాపాడే మహానుభావుడుగా" అన్నాడు రవి జారి సంభాషణలో పాలుపంచుకొంటూ.

"హాకీకత్ పిక్చరు చూశాక రవికి మిలిటరీ పిచ్చి బాగా పట్టుకుంది బావా! అన్నీ తెలుసున్నా అనుకోకున్నా

తాను మనసిచ్చిన మగువ మనసు మరొకరికి అంకితమైందని తెలిసి బయటపడడం వెర్రితనం. అసలు ప్రేమవ్యవహారాలలో మనసు శంకించనే కూడదు. కాక నువ్వు ఫలానా వ్యక్తిని ప్రేమించావా అని నిలదీసి ప్రశ్నిస్తే, అవతలి వ్యక్తికి అంత వరకు అలాటి అభిప్రాయం లేక పోయినా, ఆ క్షణంలోనే అది నాటుకుని, నిజం అయ్యే అవకాశమూ ఉంటుంది.

ఏమో చూస్తున్నా కొద్దిగా" అంది శారద హాస్యంగా. తన వృత్తిని మెచ్చేవాడొకడు కనిపించటం గర్వం కలిగించింది ప్రకాశానికి.

"అది పుష్పక విమానం శారూ! అందరికీ అవకాశం ఉంటుంది. అందరితో అవసరం ఉంటుంది."

"అబ్బ, మీ మిలిటరీవాళ్ళతో అదే చిక్కు. తమాషాకి కూడా ఉద్రేకపడి, గంభీరమైన పోజులతో ఉపన్యాసాలు వినిపిస్తారు."

అంతలో అందుకున్నాడు వెనక ఉన్న పోర్టరు. "బాబూ! నన్ను పంపేస్తే ఇంకోబేరం చూసుకుంటా. మళ్లీ బండెళ్ళిపోతుంది." అన్నాడు వాడి ఓపిక కట్టిపెట్టి.

"అవును. ముందీ గడబిడలోనుండి బయటపడదాం రండి" అంటూ తొందరించింది శారద. అందరూ స్టేషన్ బయటికి వచ్చారు.

"ప్చ్. గుంటూరిపాటికి ఎంతో మారిపోయి ఉంటుం దనుకున్నాను. అంతా మామూలే నన్నట్టుందేం?" అన్నాడు ప్రకాశం స్టేషన్ బయట అంతా కలియజూస్తూ. ఎప్పో వీళ్ళక్రిందట చూసినమీదట మళ్లీ ఓసారి కన్పించిందన్నమాటేకాని అంతా అదే స్వరూపమని అనిపించిందతనికి.

"అట్లాంటి ఇబ్బందుల కేవీడు అస్కారంలేదు బావా! మన ఊరెప్పటికీ ఇలాగే తన స్థితప్రజ్ఞత్వం నిల్పుకోగలదు" అంది శారద.

"అదేంమాట లెండి. విస్తీర్ణం, జనాభా పెరిగాయి. ఈ ప్రాంతానికెంతో అవసరమయిన 'యూనివర్శిటీ, డైరెక్టు రైల్వే కనక్షన్ కనక ఇస్తే కొంత ఇంపార్టెన్సు పెరుగుతుంది" అన్నాడు రవి.

"అప్పుడు పరిశుభ్రత మరీ దిగజారుతుంది" అందుకుంది శారద.

"బాబూ! . ." అన్నాడు వెనక ఉన్న పోర్టరు మరోసారి.

"ముందితన్ని పంపెయ్యటం మనకు ఆరోగ్యం..." అంటూ హేండుబాగ్ తెరిచి పాతికకూలి ఇచ్చి పంపేసింది శారద. డ్రైవరు వచ్చి సామానులన్నీ కారుడిక్కీలో సర్ది పెట్టాడు. "పదండి ముందు ఇంటికి చేరుకుందాం" అంటూ కారులో వెళ్ళి కూర్చుంది శారద. ఆమె ననుసరించాడు ప్రకాశం.

వి. యస్. ఆర్. శాస్త్రి

"నేను వెళ్ళివస్తాను శారదా. ఇంటిదగ్గర అమ్మ ఒక్కర్తీ ఎదురుచూస్తుంటుంది" అన్నాడు రవి.

"అలాగాదు. ఈవేళ మా ఇంటికి రావలసిందే" అంది విస్మయంగా శారద.

"కాదులే, శారదా, చెప్పిరాలేదు ఇంట్లో" అన్నాడతను తప్పదన్నట్టు.

"పోనీరాదా శారదా. వెళ్ళాలనప్పుడు బలవంతపెట్టకూడదు" అన్నాడు ప్రకాశం.

అతడు ప్రకాశంవద్ద సెలవుతీసుకుని "వస్తా శారదా" అంటే ఆమె మాట్లాడలేదు.

"రేపు అమ్మకు చెప్పి వస్తాగా" అన్నాడతను లాలిస్తున్నట్టు.

"నీ ఇష్టం." అందామె ముభావంగా. కారు నిశ్శబ్దంగా బయలుదేరింది. కొంచెంసేపటివరకు ఎవరూ మాట్లాడలేదు. అతడువెళ్ళిన తరువాత మళ్ళీ శారదే మాట్లాడుతుందని ఆశించాడు ప్రకాశం. కాని అతడు రాకపోవడంలోని నిరాశ ఆమె అంత గాఢంగా అనుభవిస్తున్నందుకు ఆశ్చర్యపోయాడు. అసలు ఎవరీ రవి? అతడు శారద కెంత ఆప్తుడు? . . తనలో ఏదో దుమారం ప్రారంభమైనట్టు తెలుసుకున్నాడు ప్రకాశం. "ఛీ, శారదనెప్పుడూ అనుమానించలేను . . కాని ఎవరితడు . . ?" ఒకదానిమీద పోటీ ఒకటిగా విజృంభిస్తున్న ఆలోచనలు, అనుమానాలు అతనికి అణచరాని కుతూహలం రేకెత్తించాయి. కారు సాగిపోతూంది.

"నీవు చదివేది ఉమెన్సు కాలేజీలో కదూ శారూ?" కాస్సేపాగి అన్నాడు ప్రకాశం తానే సంభాషణ ప్రారంభిస్తూ.

"ఇప్పుడుమాత్రం కాదన్నానా?" అంది శారద.

"మరి ఇతడెలా స్నేహితుడు నీకు? అక్కడ కో ఎడ్యుకేషన్ లేదుగా?"

"ఓ. అలాగంటావా? అనూరాధ అని నా క్లాస్‌మేట్ ఉండేది. ఇతడామె అన్న. మేం ముగ్గురం చాలా సన్నిహితంగా తిరిగేవాళ్ళం. నా క్లాస్‌మేటుకు పెళ్లి అయి భర్తతో వెళ్లిపోయింది."

"అలాగా. ఇతనేం చేస్తుంటాడు?"

"ఓ ట్యుటోరియల్ కాలేజి నడుపుతూంటాడు. 'తెలుగు సీమ' పత్రిక చూడలేదూ! అది ఇప్పుడితనే ఎడిట్ చేస్తూ స్వయంగా నడుపుతున్నాడు. మంచి విజ్ఞాని. కవి. పేరు ప్రతిష్ఠలకు, సంపాదనకు ఏం తక్కువలేదు కాని అతని జీవితంలో మనశ్శాంతి కరువైంది. నిండు గర్భిణిగా ఉన్న అతని భార్య అయిదారునెలల క్రితం ఎలక్ట్రిక్ షాక్‌తిని చనిపోయింది. పాపం కోలుకోలేని దెబ్బతిన్నాడు!" జాలిగా అంది శారద. అతనేం చేస్తుంటాడన్న ప్రశ్నకు ఆమె అంత సమాధానం ఎందుకిచ్చిందో అర్థంకాలేదు ప్రకాశానికి. అంతవరకూ ఉన్నట్టుండి పొంగిన కోపానికి మారుగా కనిపించినజాలి అతన్ని ఆశ్చర్యపరిచింది. తీక్షణంగా తిరిగి చూశాడతను ఆమె వంక. ఆమె సూటిగా ముందుకు చూస్తూంది అద్దంలోంచి. ఆమె చనువుగా అలగటం, అంతలోనే అంత జాలిపడటం ... అతనికి అర్థంకాని సందర్భం ఎదురైంది. అనాథామెకు ప్రధానమైన స్నేహితురాలు లేకుండా ఆమె అన్నతో చనువుగా ఉండటం ప్రకాశానికి నచ్చలేదు. కాని

బయటపడ్డ పక్షి

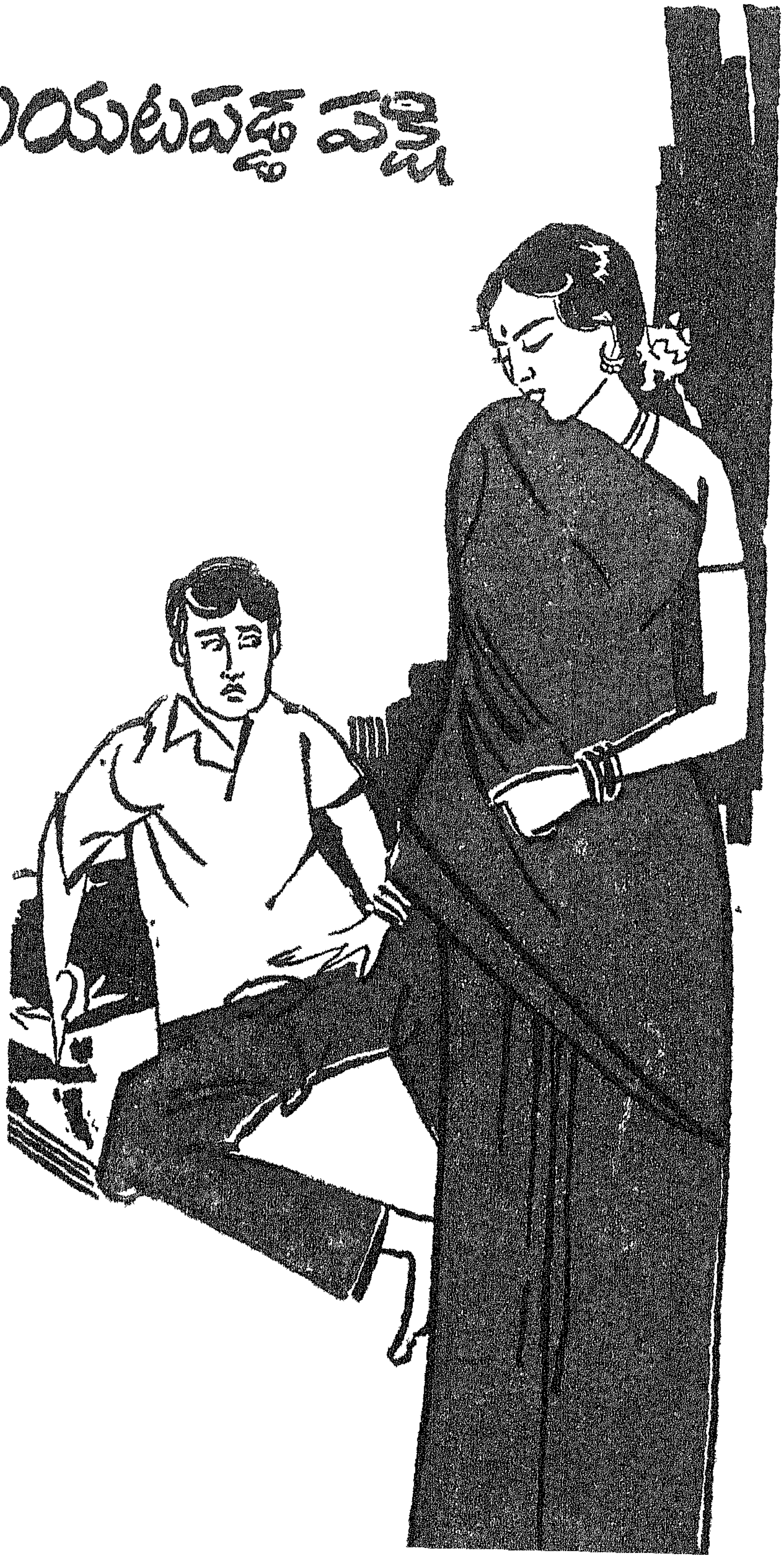

చాలా తొందర పడుతున్నావేమో అనిపించసాగింది కొంతసేపు. అదంతా అతడిమీద సానుభూతి, జాలి మాత్రమేనేమో! అయితేనేం. కాకపోతే? అతనిగుండెలో గ్రెనేడ్ పేలింది పెద్ద శబ్దంతో.

"ఏమిటి బావా? కారు దిగవా?" అంది నవ్వుతూ, శారద. కారు పోర్టికోలో ఆగివుంది. ప్రస్తుతంలోకి దిగి వచ్చి తానూ నవ్వుతూ కారు దిగాడు ప్రకాశం.

శారద తండ్రి, ప్రకాశం మేనమామ అయిన రంగనాథంగారు ఉన్నవాడనే చెప్పదగ్గవాడు. పొగాకు వ్యాపారంలో ఆయన అపరిమితంగా కాకపోయినా చెప్పుకోదగినంత ఆర్జించి ఒక్కగా నొక్క కూతురిని కలవారి బిడ్డగానే పెంచాడు. ఆమె ఆడింది ఆటగా, పాడింది పాటగా, పెంచి, మేనల్లుడు ప్రకాశానికిచ్చి ఓ ఇంటి దాన్ని చెయ్యాలని ఆయన సంకల్పం. ప్రకాశం ఆయన చెల్లెలి కొడుకు. చాలా చిన్నతనంలోనే తొలిచూలును భర్తమీదవేసి కన్నుమూసిన చెల్లెలి ఆత్మశాంతికై ఆమె కొడుకును చిన్నప్పటినించి తానే పెంచి పెద్ద చేశారాయన. ఆమె పోయిన తరవాత బావ మరది మళ్ళీ పెళ్ళితో కొత్త జీవితం ఆరంభించి, తన కొడుకు ఆలనా పాలన తనవి కావనుకొన్నాడు.

ప్రకాశం బుద్ధిమంతు డనిపించుకున్నాడు కాని విద్యావంతుడనిపించుకొనలేకపోయాడు. ఏ విషయం ఆలోచించి అరంచేసుకొనలేని ఉద్రేక స్వభావం. తొందరపాటు మనిషి అతడు. అయినా మేనమామ బలవంతాన కాలేజీలో జేరి తన ప్రయత్నం వ్యర్థమైనందుకు మేనమామ ఎదట పడలేక పరారీ అయ్యాడు తన మూడవసారి బి.ఏ. రిజల్ట్సు పేపరులో వచ్చిన రాత్రి. నాలుగయిదు నెలలవరకు అతని ఆచూకీ తెలియరాలేదు. ఆ తరవాత ఓనాడు ఓ లెటరు, అయిదు వందల రూపాయలనోట్లు, మిలిటరీ యూనిఫారంలో ప్రకాశం ఫోటోతోసహా ఓ ఇన్స్యూర్డ్ కవరు వచ్చి చేరాయి. చెల్లెలికి ఆత్మతృప్తి కలిగించలేకపోయానని, ప్రకాశాన్ని ఓ ఇంటివాణ్ణి చేసి తన బాధ్యత తీర్చుకోలేకపోయానని కుమిలిపోతున్న రంగనాథంగారికా కవరు భగవత్ప్రసాదంగాను, ఆ ఉత్తరం ఓ దివ్య సందేశంగాను కనిపించాయి. తనకోసం దిగులుపడవద్దనీ, తాను క్షేమంగా, సంతోషంగా ఉన్నాననీ, తను ఉద్దేశానుసారం బి.ఏ. పూర్తిచేసి, ఓ ఉద్యోగస్థుడు కాలేకపోయినందుకు క్షమించమనీ, శారదను మరీ మరీ అడిగినట్లు, అత్తయ్యకు నమస్కారాలని చెప్పమన్నట్లు వ్రాశాడు ప్రకాశం. తాను పంపిన డబ్బుతో తన కానుకగా అందరూ బట్టలు కొనుక్కోవలసిందనీ, తాను స్వయంగా కొనిపెట్టలేకపోయినందుకు విచారిస్తున్నాననికూడా వ్రాశాడు. రంగనాథంగారి కానాడు పర్వదిన మయింది.

"నే ననుకున్నట్లు కాకపోయినా, వాడేదోవిధంగా ప్రయోజకుడయ్యాడు అంతేచాలు" అనుకున్నారాయన. కాని ఆయన భార్య సీతమ్మగారుమాత్రం "అదేమి టండీ! పోయి పోయి మిలట్రీలో చేరాడు. పిల్లదాన్ని కూడా ముడిపెట్టాలనుకొంటున్నామే!" అంటూ ఆందోళన వ్యక్తపరిచింది. తనలో కూడా అలాటి ఆలోచన తలెత్తినా, "అంత అవసర మేమున్నది లే" అని సమాధాన పడ్డారు. "యుద్ధం మన విధానానికి విరుద్ధం. అలాటప్పుడు భయమేమిటనుకున్నారాయన. ఆ మాటే అన్నారావిడతోకూడా. కాని ఆవిడమాత్రం "ఏమో బాబూ, ఇక్కడేం ఉద్యోగాలు లేనట్లు, ఇంకేది ఉద్యోగం కానట్లు, ఇలా చేశాడు. నా కదే దిగులుగా ఉంది" అంది.

అప్పటినించి సెలవు దొరకగానే వస్తానని వ్రాసేవాడు ప్రకాశం. ఓ నెల అన్నా లేనిది అంతదూరం నుండి రావడం, పోవడం నాలుగు రోజులపాటు, సరదాగా తనవాళ్ళందరి మధ్య గడపడం, సాధ్యంకాదు. ఒక్కసారి నెలా, రెండు నెలలు సెలవు దొరకడం కూడా సాధ్యం కాలేదు. అలాగే గడిచిపోయింది కాలం మూడేళ్ళపాటు. చాలాసార్లు "ఇదిగో, ఫలానా తారీఖున వస్తున్నా" నని వ్రాయటం, తీరా ఆ రోజుకు రాకపోవడం, నాలుగు రోజుల తరవాత "అవసరమైన పనులవల్ల రాలేక పోయాను, క్షమించు మామయ్యా!" అంటూ ఓ ఉత్తరం రావడం పరిపాటి అయింది.

ఇంతలో వచ్చింది చైనాతో యుద్ధం. పంచశీల ఒప్పందానికి పంచత్వం కల్గించి, మిత్రదేశంమీద శత్రుత్వంతో విషం కక్కింది చైనా. శాంతి కాముకులమైనా సంగరానికి పోవలసి వచ్చింది మనకు. రంగనాథంగారి కుటుంబానికి రెండు నెల్లు కాలు చెయ్యి ఆడని పరిస్థితి అయింది. తమ స్క్వాడ్ కింకా ఆర్డర్సు రాలేదనీ, వచ్చే అవసరం ఉండదనీ, వార్ ఫ్రంటుకు వెళ్ళాక ఈ ఉత్తరాలు వ్రాసే అవకాశం కూడా ఉండదని

> **జీవితం**
>
> గతించినదంతా ఒక స్వప్నం: రానున్నదంతా ఒక కోరిక — ఇవే జీవితంలోని రెండు భాగాలని అరబ్ సామెత.
>
> —జి. వి. పాలా

ప్రకాశం వ్రాసిన ఉత్తరం చూచి బావురుమన్నారు శారద, ఆమె తల్లి . . ఎలా సముదాయించాలో, ఎలా ప్రశాంతపరచాలో తోచింది కాదాయనకు. తన సంతృప్తి తారుమారైంది. అయితే అంతలో యుద్ధ విరమణ జరగడం, తరవాత నాలుగురోజుల్లో తమ స్క్వాడ్ కదలకముందే యుద్ధం ఆగిందంటూ ప్రకాశంవద్దనుండి జాబురావటం, జరిగాయి. సంతృప్తిగా ఓ గాఢనిశ్వాసం వదిలింది వారి కుటుంబం. అయినా సరిహద్దుల్లో సంచలనం తగ్గలేదనీ, గస్తీలు కట్టుదిట్టంచేయవలసి వచ్చిందనీ, సెలవు మంజూరు కావడం కష్టమనీ, వ్రాశాడు రెండుమూడుసార్లు. ఎలాగో అలా ఈ సారి సెలవు దొరకడం అతను రావడం జరిగాయి. అతనికి కూడా మళ్ళీ ఓసారి తన స్వస్థలం చూచిరావాలని తన వాళ్ళందరి మధ్య ఓ కొద్దికాలం గడిపిరావాలని గాఢంగా అనిపించసాగింది. గతం స్మృతికి వచ్చినపుడల్లా ఆ అభిమానాలు, ఆప్యాయతలు మనసంతా నిండి, హృదయం బరువెక్కినట్లనిపించేది. అందులోనూ శారద జ్ఞప్తికివచ్చినప్పుడల్లా అతని శరీరం చటుక్కున పులకరించేది. అప్పుడాతనికి గుండె నిలిచేదికాదు. తానిదివరకు చూచినపుడు పద్నాలుగేళ్ళ బాలిక! ఇప్పుడెలా ఉందో! బాగా ఎత్తు ఎదిగి, తన భుజాలవరకు రావచ్చు. నిండు యౌవనంతో బంగారు బొమ్మలా ఉంటుంది కాబోలు తన శారద! తన జీవన వసంతం! సన్నగా నాజూగ్గా శరీరం, బారెడుపొడుగు జడ, చారెడేసికళ్ళు, ముత్యాల్లాంటి పలువరస . . . అతని ఊహల కంతం ఉండేదికాదు. అతని ఆలోచన పసికట్టిన మిత్రుల పరిహాసాలకు గర్వంగా చిరునవ్వులతో సమాధానాలిస్తూ, బాహ్య ప్రపంచంలోకి వచ్చేవాడు. ఏలాగైనా ఓసారి చూచిరావాలన్న కోరిక అతనిలో బలవత్తరమై చివరికి అదృష్టం కలిసి వచ్చినట్టు అతని కీసారి అవకాశం వచ్చింది.

ప్రకాశాన్నిచూచి ఇంట్లోనివారంతా మూగ పోయారు. అతని మేనత్త సీతమ్మగారు ఆప్యాయంగా అక్కున జేర్చుకొని ఒళ్ళంతా తనివితీర తడిమిచూసుకొంది కాని నోరు పెగిల్చి మాట్లాడలేకపోయింది. రంగనాథంగారు కూడా ఇంచుమించుగా అదే స్థితిలో కళ్ళంట నీరుకారుస్తూ నిల్చుండిపోయారు. వారి మనసులో ఏదో ఒక బరువైన భావం పొంగులా వచ్చి కమ్మివేసి వారిని శిలాప్రతిమల్లా మార్చివేసింది. వారిని చూడగానే అతనికి కూడా అలాటి విచిత్రమైన జడత్వం ఆవేశించింది. అయినా చివరకు ప్రకాశమే సర్దుకొని,

"నన్నసలు గుర్తించలేక పోయానత్తయ్యా! బొత్తిగా ఆరోగ్యం సరిలేదా?" అన్నాడు. అన్నాళ్ళ తరవాత అతని కంఠస్వరం, అందునా అంత ఆప్యాయంగా తనక్షేమం గురించిన ఆదుర్దాతో ధ్వనించగానే విని ఆమె మైమరచిపోయింది.

"నాకులాసాకేంగాని, నీవిలా కళ్ళల్లో ప్రాణాలు పెట్టుకొన్నావేం బాబూ! వేళపట్టున తిండీ, నిద్ర కూడ లేదుకాదా?" అంది ఆమె ఆపేక్షతో, ఆవేదనతో.

"నాకేమత్తయ్యా! లక్షణంగా ఉన్నాను. ఎటొచ్చీ నీచేతి తిండిమాత్రం దూరమయింది. అంతే" అన్నాడు తేలికగా ప్రకాశం.

"ఏమో నాయనా! ఈ దిక్కుమాలిన మిలిట్రీ ఉద్యోగం నీకు సుఖం, మాకు మనశ్శాంతి లేకుండా చేస్తోంది" అంది కళ్ళు ఒత్తుకుంటూ.

"అలా అనకత్తయ్యా! నేను ఎన్నుకొన్న మార్గం చాలా ఉత్కృష్టమైంది. బ్రతికినంతకాలం సంతృప్తిగాను, గర్వంగాను బ్రతకనిచ్చే వృత్తి నాది. నా దేశ రక్షణకు, నా సోదరుల సౌఖ్యానికి జీవితం ఒడ్డగలిగిన అవకాశం నాకుంది అత్తయ్యా!" అన్నాడతను ఆవేశంగా.

"మా కవేం తెలుస్తాయయ్యా! నిన్ను కనటమేగాని కన్నెత్తికూడా చూచుకోలేదు నీ తల్లి. ఆమె బాధ్యత కూడా నేనే నెత్తిన వేసుకొని నా కూతురు శారదకన్న గారాబంగా పెంచుకొన్నాను నిన్ను. ఒక్కక్షణంకూడా కనుచాటుకాకుండా నూకాలం వెళ్ళదీస్తానని ఆశలు పెట్టుకున్నందుకు మాటమాత్రమయినా చెప్పకుండా మాయమైపోయి . ." ఆమె మాట్లాడలేకపోయింది.

"సరేలే. ముందు వాడికి స్నానానికి నీళ్ళతోడి, త్వరగా భోజనాలకు ఏర్పాట్లుచెయ్యి మరి. వాడెంతో దూరంనించి వస్తున్నాడు కదా!" అన్నారు రంగనాథంగారు.

"అయ్యో నాయనా, మరిచేపోయాను. ముందు స్నానానికి పద, నీళ్ళు తోడుతాను. ఉండు బాబూ నీళ్ళు తోడేలోగా కాఫీ కలుపుకు వస్తాను. కాస్త శ్రమ తీర్చుకొందువుగాని . ." అంటూ "శారదా! ఎక్క

ఉన్నావు? బావను నీళ్ళు తోడించు త్వరగా" అంటూ కేకవేసి హడావిడిచేసింది ఆవిడ.

"పిరుకూడా చాలా కృశించిపోయారు మామయ్యా! వొప్పు దావేపొడుగారంటూ స్టేషన్‌కి వచ్చి శారద చెపితే ఏమోననుకున్నాను. ఇంత బలహీనంగా ఉన్నా రనుకోలేదు" అన్నాడు ప్రకాశం రంగనాథంగారిపైపు చూస్తూ.

"ఏదో లే బాబూ! మీరు సుఖంగా ఉండగానే చూస్తూ కళ్ళు మూస్తే . ." అయిన కూడా తన ఆందోళన అణిచిపెట్టుకోలేకపోయాడు.

"ఇప్పుడంత భయానికవసరమేముంది మామయ్యా మీరిదిగులుతోటే క్షీణించినట్టున్నారు" తనఅదృష్టానికి ఆటిశయపడుతూ అన్నాడు ప్రకాశం నెమ్మదిగా.

"భయంకాక ఏముంది నాయనా? నా ఆరోగ్యమా ఇలా ఉంది. చూపులకు నిండుగా ఉండడమేకాని, గుండె జబ్బులో లేసుకొంటున్నవాణ్ణి నాకేక్షణాన ఏమవు తుందో! ఆ తరవాత నీవెక్కడుంటావో, ఈ ఆడవా ళ్ళిలా సమర్థించుకొని నిలదొక్కుకుంటారో . ." వాకిదే ఆందోళనగా ఉందిరా!" అన్నాడాయన దీనంగా.

"నీ విలాటి ఆలోచనలతో లేనిపోని దిగుళ్ళతో మనసు పాడుచేసుకోకు మామయ్యా! అంతా సవ్యంగానే జరుగుతుంది" అంటూ ధైర్యం చెప్పబోయాడు ప్రకాశం.

"నాతో మాటమాత్రం కూడా అనకుండా ఇంత పని చేశావురా! జరిగిన యుద్ధమంతా మాగుండెల్లోనే జరిగింది బాబూ! ఏ క్షణాన ఏలాటి వార్త వినవలసి వస్తుందోనని . . భయంతో బరువుగా గ్రబికాం నాయనా, రెండునెల్లూ రెండు యుగాలుగా" అన్నా డాయన ఆవేదనగా.

"మామయ్యా, పిల్లలను ఆశీర్వదించి పంపాకకాని ఇలా ఆందోళనలతో అధైర్యపడకూడదు. మీ ఆశీర్వాద బలం ఉంటే ఇలాటి యుద్ధాలు ఎన్ని వచ్చినా భయం లేదు. మనవంక కన్నెత్తి చూడలేదు ప్రపంచం!" అన్నాడు నిబ్బరంగా ప్రకాశం. ఆక్షణంలో అతనిలో పొంగిన వీరావేశం, వేలకొలది సంవత్సరాలుగా నిలిచి వెలుగుతున్న ధర్మజ్యోతి కనిపించాయి రంగనాథంగారికి. ఆయనకు భారత జనని దివ్య సాక్షాత్కారం కలిగి నట్లయి, మనస్సులోనే అంజలి ఘటించి, ప్రసాదును హృదయపూర్వకంగా ఆశీర్వదించారు సంతృప్తితో.

2

పుష్యమాసపు చలి వణికిను జివజివలాడించగా వణికిపోతూంది ప్రపంచం. నాలుగు వీధుల కలయికల్లో ఊరంతా మండే భోగిమంటలు చలికి భయపడి శరణు జొచ్చిన ప్రజకంతటికీ ఆశ్రయమిచ్చి, ఠీవిగా, దర్పంగా నిలిచిన మహారాజులా, సంతాపనివారణకు మార్గం చూపుతూ అందర్నీ ఆకర్షించే తేజశ్శాలి అయిన ఓ మహాయోగిలా ప్రశాంత గంభీరంగా, పాపాలను భస్మంచేసి, పుణ్యఫలం అందించే భగవంతునిలా భాసిస్తున్నాయి. తొలిసారిగా, శోభన మందిరంలో ప్రవేశించి, తెలతెల్లని, పట్టు తెరలచాటునమాటు నుంచి తొంగిచూస్తూ, నెమ్మదిగా సాగివచ్చే నవ వధువు స్నిగ్ధమోహనమైన ముఖారవిందంలా ఉంది నవోదయ మైన సూర్యబింబం. రంగురంగుల ముగ్గులతో, గొబ్బెమ్మలకు మొక్కి పాడుతూ పాడే ... పాటలతో ముంగిళ్ళ అందాలు చిందిస్తున్నాయి. బంతిమొక్కలమీద పూలు చిరుగాలులకు తలలూగిస్తూ, రంగురంగుల సౌందర్యాలతో కోమలంగా వీచే సువాస నలతో ప్రపంచాన్ని పరవశింపజేస్తున్నాయి. తాంబూల రక్తి కలిగిన తరుణి పెదవుల్లా ఎర్రగా, సొయగాలు నిండిన చిన్నారి చిరునవ్వుల్లా తెల్లగా మనసులోని మరుల్లా, మధుర భావనల్లా పచ్చగా చేతికినిండుగా ఉండే వాటి అందం చెప్పతరంకాదు. ఇళ్లకు చేరిన ధన ధాన్యాలతో, అక్షయమైన పాడిపంటలతో పూర్ణలక్ష్మి విలాసయాత్రచేసే ఉద్యానవనంలా ఉంది లోకమంతా. అందుకే సంక్రాంతి అందమైనది, ఐశ్వర్యవంతమైనది కూడా అయి, జీవితానికో నూతన క్రాంతి తెస్తుం టుంది ఏటేటా.

సీతమ్మగారు తెల్లవారేసరికి కూతురికీ, మేనల్లుడికీ, తలంట్లు పూర్తిచేసి, ఇళ్ళు వాకిళ్ళు కడిగి ముగ్గు లు వెయ్యడం ప్రారంభించింది. శారద బావకు ఫలహారం తెచ్చిపెట్టి, తాను తెచ్చుకొని కూర్చునేసరికి వాకిట్లో సీతమ్మగారిని పలకరించుకొంటూ లోపలికి వచ్చాడు రవి. అంతవరకు కులాసాగా, సరదాగా ఉన్నదల్లా శారద అంతలోనే ఏదో గాంభీర్యం పులుముకుంది ముఖంనిండా. ఇద్దరికీ సంక్రాంతి శుభాకాంక్షలన్నాడు రవి. శారద

> **నాలుక**
>
> నాలుక పొడవు మూడంగుళాలే. అయితేనేం — అది ఆరడుగుల ఎత్తుగల మనిషిని చంపగలుగు తుంది. - జపాన్ సామెత.
>
> అజ్ఞాని మనస్సు అతని నాలుక లోనే ఉంటుంది - జ్ఞాని నాలుక అతని హృదయంలో ఉంటుంది.
>
> —క్వార్లెస్

మౌనంగా లేచివెళ్లి అతడికి కూడా టిఫిన్ తెచ్చిపెట్టి, తాను మళ్లీ బావ పక్కన కూర్చుంది.

"నిన్న రమ్మంటే రానందుకేనా ఇంతకోపం? మరేం చెయ్యమన్నావో నువ్వే చెప్పు. అమ్మతో చెప్పి రాలేకపోయాను. ఒక్కత్తీ ఎదురుచూస్తూ కూర్చుం టుంది. నీకు తెలుసు గదా ఆమె సంగతి." లాలనగా అంటూ ఆమెవైపు చూశాడు విస్మయంగా రవి. ఎండలో మంచులా విడిపోయిందామెకోపం. ఏవో కబుర్లలో పడిపోయారిద్దరూ.

"బావా, అమ్మ వంటకానిచ్చేలోగా మన మలా వెళ్లి వద్దామా? క్రొత్త పిక్చరుకు మార్నింగ్‌షో ఉందిమరి" అంది శారద కొంతసేపయ్యాక.

"ఇప్పుడు నేను రాలేను శారూ!" నీరసంగా కుర్చీలో వెనక్కి వాలుతూ అన్నాడు ప్రకాశం. అర్థాంత రంలో విచ్ఛిపోయిన అతని ఆలోచనలు మళ్లీ కొన సాగాయి. అతడు రాగానే ఈ శారద అలగడం, అతడు ప్రతిమాలి, లాలించడం, అంతలోనే కరిగిపోయి ఈమె... అతని కంతా అయోమయంగా ఉంది. ఏదో తెలియరాని నీరసం అతణ్ణి ఆవేశించి దుర్బలుణ్ణి చేసింది.

"రాలేకపోవడమేమిటి బావా? మంచి పిక్చరు కాదుట్లో."

"అయినా సరే. ఇప్పుడింతసేపు కూర్చొని చూడ టానికి ఓపికలేదు" అన్నా డింకా మొండిగా, కోపంతో బట్టి, అతణ్ణి లేవతీసుకువెళ్లారిద్దరూ. చిత్రం పడుతున్నంతసేపూ, రవి, శారద దాని బాగోగులు చర్చిస్తూ కులాసాగా చూచారు. ప్రకాశానికిమాత్రం ఆ వాతా వరణం భరించలేని బాధకలిగించింది. మామూలు సాదా సీదా చిత్రం, విసుగ్గా ఉంది. పోనీ ఎలాగోలా చూద్దా మంటే వాళ్ళిద్దర్నీచూస్తుంటే అతని మనసు వెలితిగా, వెగటుగా తోచింది. "శారదపై తనకున్న నమ్మకం, చంచలమైనదికాదు. ఆమె స్వభావం అతనికి పూర్తిగా తెలుసు. చిన్ననాటినుంచి తన ఎదుట తిరిగి, పెరిగినదే కాబట్టి తనమీద ఆమెకున్న ప్రేమ, అభిమానం, తనెరుగనివికావు. గబగబా మాటాడే కపటంలేనిదామె. రవికూడా పెద్దమనిషిగానే కనిపిస్తున్నాడు. గంభీర మైన విగ్రహం, చురుకైన ప్రశాంతములైన చూపులు, తేజస్సుగల ముఖం . . అతడిలో కూడా మోసం కనిపించటంలేదు. శారద తనదని అతడికి తెలిదా? తెలిస్తే ఎందుకిలా ప్రవర్తిస్తున్నాడు? శారదకూడా అతనితోనున్న చనువు సామాన్య స్నేహపు హద్దులు దాటినట్టు కనిపిస్తూంది. మరేమిటిది? తన శారద తనకే కాకుండా పోతుందా?" అనుకొంటే ఓ క్షణకాలం కోట్లు కోపం పొంగివచ్చినట్లయింది.

"ఎలా ఉంది బావా?" అడిగింది శారద అతని వైపు తిరిగి. ... ఆమె ... జేమిటో సరిగా వినిపించలేదు.

"ఆఁ, ఏం లేదు. ఏం లేదు" తనలోని సంకోచం ఆమె పసికడుతుందేమోనన్న భయంతో గబగబా అన్నాడు అవతలికి తిరిగి.

"పిక్చరెలా ఉందంటున్నాను బావా?" ఎప్పుగా వచ్చి నట్టు పలికిందామె.

"బాగానే ఉంది."

"ఒంట్లో సరిగాలేదా బావా?" అతనికి దగ్గరగా వస్తూ పరిశీలనగా ముఖంలోకి చూచి అంది శారద.

"ఏం లేదు. కొద్దిగా తలనెప్పిగా ఉంది." అన్నాడు ప్రకాశం కణతలు రుద్దుకొంటూ.

"అయితే ఇంటికి వెళదామా?" అడిగింది శారద.

"వద్దులే మీరు చూస్తుండండి. నేనలా బయటకు వెళ్లివస్తాను. కాస్తసేపు చల్లగాలిలో తిరిగితే అదే తగ్గిపోతుంది" అంటూ ఆమె మళ్లీ మాటాడేలోగానే లేచి, జనాన్ని తప్పించుకొంటూ నెమ్మదిగా బయటికి నడిచాడు ప్రకాశం. ఒక్కక్షణం అతను వెళ్లినవైపే చూచి రవి అనుసరించగా శారదకూడా లేచి వచ్చేసింది అతని వెనకే. ముగ్గురూ కలిసి ఇంటికి వచ్చేశారు. ముగ్గురు ముఖాలు కడుక్కొని వచ్చేసరికి భోజనాలు వడ్డించింది సీతమ్మగారు. భోజనంచేస్తూ కాలేజీ సంగతులు చెపుతోంది శారద అందర్నీ నవ్విస్తూ. మేనత్త కొసరి కొసరి వడ్డించగా, మరదలు కులాసాగా కబుర్లు చెపుతూండగా తృప్తిగా భోజనంచేసి లేచి వెళ్లాడు ప్రకాశం.

ఎకనామిక్స్‌లో "ప్రైస్ థియరీ" ఎన్నిసార్లు చదివినా తలకెక్కలేదంది శారద నవ్వుతూ. ఆమె మాటలకు నవ్వుతూ ఇంకోసారి చెబుతాను పదమన్నాడు రవి.

కాలకృత్యాలు తీర్చుకోవడం ముగించి రవిని మేడమీదికి తీసుకెళ్ళింది శారద. ప్రకాశం మనస్సులో మళ్ళీ ప్రారంభమయింది కల్లోలం. అతనికి తన అసమర్థత సీరంలో మొదటిసారిగా అర్థమైంది. తనేమనక అప్పుడులాగే ఒకసారి శారదనీవిధంగా . . ఈ స్థితిలో పెళ్ళిచేసి వచ్చిన తనపై తనకే అసహ్యం వేసింది. ఒక్క ఒకోసారి కట్టిపెట్టింది సీతమ్మగారు. ఆ ఆలోచనం చేసేవరకు తోడుగా కూర్చుంటాను రమ్మ''ని పిలుచుకువెళ్ళింది.

"ఏమిటలా లేరా ఏమిటత్తయ్యా?" అడిగాడు ప్రకాశం ఆమెలో లోనికి నడుస్తూ.

"దక్షిణమూర్తి, అటునుంచి అటేనుదాకా పెళ్ళి చేసుకుంటే ఏం చెయ్యగలవు నాయనా. ఇంతవరకు జాడ జవాబు లేదు. ఎప్పుడికి వెళ్తే అప్పుడేగాని ఇక కొంత నేను చెప్పను కదా!" ఆతని దాసే మాటలన్నీ వినిపించ లేదు. "మీ నుంచి అత్తయ్యని అడగవచ్చా! కూడదా?" అని సందేహిస్తూ, ఆలోచనే మథనపడుతూ పర ధ్యానంగా "ఆ!" అంటూ కూర్చున్నాడు. "అసలు అత్తయ్యకు పిచ్చిమీద అనుమానమేమైనా ఉందా? ఉన్నా నిజం చెబుతుందా కన్న కూతురిని గురించి?" ఏది చెప్పినా సందేహమే. అయినా అడిగిచూస్తే?"

"ప్రకాశం!" అంటూనే అంది ఆవిడ నెమ్మదిగా.

"ఏమిటత్తయ్యా?"

"నన్ను నిర్బంధిస్తున్నాననుకోకపోతే . ." ఆతని కళ్ళలోనే ఆమె ఏ మాటడగబోతున్నదో. తీరా అప్పుడు చివరి ఆ అవస్థ అర్థం చేసుకొని అడుగుతుందని.

"చెప్పత్తయ్యా! ఎందుకు సందేహం?"

"ఏంలేదు బాబూ! అంతో ఇంతో చదువుకున్నావు. ప్రయోజకుడవయ్యావు. నీకూ ఓ మనిషిగా బ్రతక గల స్థితి వచ్చింది. ఇక నెమ్మదిగా ఆ మూడుముళ్ళూ వేస్తే . . మీరు సంతోషంగా, సుఖంగా కాపురం చేసుకుంటూంటే, ఇకనేనూ, మీ మామయ్యా ఏదో "రామా, కృష్ణా!" అనుకుంటూ వెళ్ళబుచ్చుకొంటాం."

ఏం మాట్లాడలేకపోయాడతను. అతని హృదయం గంటలా కదిలి దెబ్బలో ధ్వనించింది. శారదకు తనకూ వివాహం . . ఇక ఎంతో దూరంలేదు.

"మాట్లాడవేమత్తయ్యా!"

"అదిగాదు బాబూ! ఈడువచ్చినపిల్ల ఇంకా ఇలాగే ఇంట్లో ఉంటుంటే ఏమనుకుంటారు? మనం నిమ్మళంగా ఉండవచ్చును. మనుకోగానేనరా? ఆ మాట విలుగురిచేత అనిపించుకుంటూ ప్రతిమాట చెప్పుకుండా బ్రతికిపోవటం నాయనా?"

"అత్తయ్యా!"

"అందుకే బాబూ! జీవితసమం ఒక్కొక్కంగా, అన్నీ తెలియని ఒడిదుడికీ ఎటువెళ్ళేది ఏమనేది తెలియకపోతే, ఏమి టేది ఎవరు చెప్పగలరు? ఆశించిన ఆనందమే లభ్య మౌతుందో, అంతుతెలియని అగాధాలే ఎదురౌతాయో?"

ఆమె మాటలో, అతనికేదో అనుమానం గోచ రించింది. "ఈ రవి తనకేకాక అత్తయ్యకి కూడా ఓ పెద్ద సమస్య అయినాడా ఏం? . . అయితే తనకు కొంత నమ్మకమున్న సమాధానం దొరకవచ్చు . . అయినా అడిగిచూస్తే . ." నెమ్మదిగా అడిగాడు ప్రకాశం. "అత్తయ్యా ఒక్కమాట అడుగుతాను. చెబుతావా?"

"అడుగు నాయనా! నా దగ్గర నీకు సంకోచ మెందుకు? నీ దగ్గర నాకు దాపరికమెందుకు?"

"ఏమి శారదకోసం వస్తున్నాడే ఈ రవి . . . ఎవరితను?"

"నేను చెబుతున్నదీ అదే బాబూ. మనకో సంగతి సందేహించుకోనక్కరలేదు. కని విలుగురు ఊరుకొంటారా? ఈడువచ్చి పెళ్ళికాని పిల్ల, పరాయి మగవానితో పగలూ రాత్రీ అనక బలాదూరు తిరుగుతుంటే ఏం చెప్తాం నాయనా! దనికి చెప్పలేం? ఈ కాలప్పిల్లంతా ఇంతే. ఒళ్ళికి తండ్రికి ఏమంత తెలియదని వాళ్ళ విశ్వాసం."

"అయితే శారద కేమిటంత పట్టుదల?"

ఆ ప్రశ్నకామె ఉలికిపడింది. ఆ ప్రశ్న ప్రకాశంది కాదు. సాధారణ ప్రపంచజ్ఞానానిది. నమ్మకం తప్ప నిదర్శనాలు చూపలేని జనాభుకది ప్రశ్న. పైకి అందామె తొట్రుపాటు కన్పించకుండా. "అతను కథలు రాస్తాడట. అవంటే దానికిష్టంట. అమ్మాయి చదివే పాఠాలకు చెప్పగలడట! అవేవో అవసరంట. లతగా దేవ్ పత్రిక నడుపుతుంటాడట. అందులో అమ్మాయి

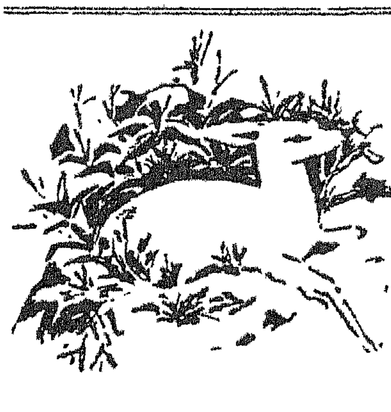

విశ్రాంతి

చిత్రం—విజయ (బొంబాయి–18)

కూడా కాల్క్షేపానికి పనిచేస్తుంటాండట. అదీ వీళ్ళ సంబంధం. అతని భార్య ఆకస్మాత్తుగా చనిపోయిందట. అప్పటినుంచి అదన్ని కనిపెట్టుకొని ఉండే బాధ్యతేదో ఇది నెత్తిన వేసుకొంది."

"అదే అత్తయ్యా నాకూ అర్థంకావటంలేదు. అంత అవసరమేమిటి శారదకు?"

ఆ ప్రశ్న ఆమె నెత్తిన పడ్డ పిడుగులా ధ్వనించింది. "మనమిదంటూ చెప్పలేంకాని, ఒక్క మాటమాత్రం నిజం ప్రకాశం. ఇదివరకు సంగతి చెప్పలేంకాని ఇంత వరకు దాన్ని అనుమానించవలసిన పనిలేదు. అంతవరకు నిశ్చయంగా చెప్పగలను." తడబాటుతో తీవ్రతను కలిపి అంది ఆమె సూటిగా.

"నా ఉద్దేశం అది కాదత్తయ్యా! శారద అత న్నేమైనా ప్రేమిస్తుందా అని నా అనుమానం. అలాటప్పుడుతనఇష్టానికివ్యతిరేకంగానేను పెళ్ళాడ్డం..." పరీక్షగా ఆమె ముఖంలోకి చూచాడు ప్రకాశం. కొన్ని క్షణాలామె మాట్లాడలేకపోయింది. ఒక వేళ అలా జరిగితే . . ఆమెకేం తోచలేదు. ప్రకాశానికి శారద చిన్నప్పటినుంచి అనుకుంటున్నదే. దానికి కూడా ప్రకాశంమీద అంతులేని అపేక్ష. అలాటిది దాని ప్రేమించి పెళ్ళాడబోతుందా? అనేటు నమ్మకం కలగటం లేదు. అలాగే అందామె.

"నన్నడిగినట్టే ఓ సారి శారదను కూడా హెచ్చరించి చూడత్తయ్యా! అడగటం మన ధర్మం కదా?"

"లేదు ప్రకాశం. మా హెచ్చరికలు, వేడుకోళ్ళూ చాలా అయ్యాయి ఈవరకే. నేనుకాని, మీ మామయ్య కాని నోరు నొప్పినా లెక్క చెయ్యటం లేదు. ఒకొక్క చెప్పిచూచాము. కాని దానికి చీమకుట్టినట్టయినా లేదు. నేనడిగేదేమంటే నీవే ఓ సారి హెచ్చరించి చూడు. నీకయినా స్పష్టంగా చెబుతుందేమో!" అంది సీతమ్మ గారు.

"అంగేనత్తయ్యా!" అంటూ లేచివెళ్ళాడు ప్రకాశం కాస్సేపు నిద్రపోవాలంటూ. అతడు మళ్ళీ లేచి లేచే సరికి రవి కనిపెట్టుకుని కూర్చున్నాడు. "ముఖం కడుక్కొని ఫలహారం చేద్దువుగాని పద" అంటూ తీసుకువెళ్ళింది శారద.

"అయిందా చదువు?" అడిగాడు ప్రకాశం శారదను సుద్దేశించి. "తాలోటా కట్టుకున్నట్టే." నవ్వుతూ కలిసి ఫలహారం పూర్తిచేశారు.

"లే బావా. త్వరగా డ్రెస్ కావాలి. రవి భోంచేద్దామనుకున్నాడు మరి." అంది శారద.

"ఎందుకు?" అడిగాడు ఆశ్చర్యంగా ప్రకాశం.

"ఈ పూటకు మిమ్మల్ని ఇద్దర్నీ మా ఇంటికి తీసుకెళ్దామనుకొంటున్నాను" అన్నాడు రవి.

"సారీ. మిస్టర్ రవీ, నేనిప్పుడు రాలేను. శారదను తీసుకువెళ్ళండి." అన్నాడు ప్రకాశం ఒక్కన్నిగామూర్తి.

"అలా వీలుకాదు. మా అమ్మగారితో చెప్పేయ్యాం మరి" అన్నాడు రవి. మాటిమాటికీ వాళ్ళమ్మ ఒకత్తి వస్తూంది అన్నిటికీ మధ్యలో. వాళ్ళమ్మ ఎదురు చూస్తుంటుంది కాబట్టి తప్పదు కాబోలు!

"లే. బావా, త్వరగా తయారవు." లేవక తప్పేది కాదు ప్రకాశానికి.

ముగ్గురు కలిసి రవి ఇంటికి చేరుకున్నారు. వాళ్ళమ్మ గారు కూడా చాలా ఆదరంగా ఆహ్వానించారు. సరిదాగా కాస్సేపు పేకాట, కారమ్సు ఆడి తొమ్మిది గంటలకు భోజనంచేసి బయటకొచ్చారు శారద ప్రకాశం. అంతదూరమున్నంతసేపు ముళ్ళమీద కూర్చున్నట్లు బాధపడ్డాడు ప్రకాశం. ఎక్కువ కలిసిదిగా మాటుకోలేదివాడా రవితో. మొక్కుబడి తీర్చుకున్నట్లు ఆ ఆతిథ్యం స్వీకరించి, బయటుబడి గట్టిగా ఓ నిట్టూర్పు వదిలాడు. రవివద్ద, వాళ్ళమ్మగారివద్ద సెలవుతీసుకొని, బయలుదేరి వచ్చి, కార్లో పడ్డ రిద్దరూ. అంతసేపూ, అతని అవస్థ అంతా పరిశీలిస్తూనే ఉన్నది శారద.

"ఏం బావా, ఇంకా తగ్గలేదా తలనొప్పి?" అడిగింది అవహేళనకంగా శారద కావుపస్తుదు హెచ్చిస్తూ.

"తలనొప్పికేంగాని . . నిన్నొక మాటడుగుతాను చెబుతావా?" అర్ధంతరంచినమాటగా బయటికిచూస్తూ అడిగాడు ప్రకాశం.

"అడుగుబావా? నీకు అడ్డేమున్నది?"

"అత్తయ్య మధ్యాహ్నం మన పెళ్ళి సంగతి హెచ్చరించింది . ." అగిపోయాడతను, ఎలా సంభాషణ సాగించాలో తెలియక.

"అంత సిగ్గుపడతావేం బావా! చెప్పు. తరవాత?"

తన్నింది శారద తేల్చిగా వెన్నెల్లా. అతడుకూడా కొద్దిగా నవ్వాడు.

"సిగ్గు కాదు శారదా. నిన్ను కనుక్కున్న తరవాత చెంపోసన్నాను" అన్నాడు ఓ క్షణమాగి. అంతలోనే గంభీరంగా అయిపోయాడా మిలిటరీ మనిషి.

"చాలా సంతోషించాను, నా ఉద్దేశం కనుక్కోవలసిన అవసరముందని గ్రహించగలిగావు" అంది శారద.

"అంటే?" ఆదోళనలో అడిగాడు ప్రకాశం. ఆమె అన్నమాటలకి అర్థం సూటిగా తట్టలేదు. "అంటే [illegible] అన అనుమానం [illegible] తోందా? తనపట్ల ఆమెకు ప్రేమలేనివిషయం యథార్థమేనా?" అతని ముఖం తెల్లబడింది.

"అంటే నా ఇష్టాయిష్టాలను తెలిసి మన్నించాలన్న సంగతి మగవాడివైనా జాగ్రత్తగా పాటించావని సంతోషిస్తున్నాను" అంది శారద.

"నీ కిష్టంలేని పనులు చెయ్యగలనా శారూ?" ప్రేమగా అన్నాడు ప్రకాశం ఆమెవైపు చూస్తూ.

"దూరం. దూరం. నా కసలే చక్కరొచ్చింది ఎక్కువ. [illegible] జరిగావంటే కారు ఏ గోడకో గుద్దుకొంటుంది." [illegible] సర్దుకొంది శారద.

"తమాషాలు కట్టిపెట్టి నిజం చెప్పు శారూ! నీ ఉద్దేశమేమిటి?" అడిగాడు ప్రకాశం. కొన్ని క్షణాలు [illegible] మాట్లాడలేదు. కాదు. మాట్లాడలేకపోయింది. [illegible] ఆలోచనలు చెలరేగసాగాయి. [illegible] తెలియరాని సమస్యలు తలెత్తుతున్నాయి. [illegible] విషయంలో ఆమెకు కొన్ని అనుమానాలు కలిగినా ఏ విషయమూ సూటిగా తెలిసిరావటంలేదు.

"[illegible] చెప్పు శారూ. ఏం మాట్లాడవేం?" అన్నాడు ప్రకాశం మరోసారి హెచ్చరిస్తూ.

"[illegible] తొందరబావా! ఈ సంవత్సరం ఆగితే నా చదువు పూర్తి అవుతుంటుందికదా! అప్పుడాలోచిద్దాం." అందామె. ప్రకాశం కొద్దిగా దెబ్బతిన్నాడు. పెళ్ళిమాట ఎత్తగానే ఆమె మురిసిపోతుందని, నీ ఇష్టం ఏమంటే నా ఇష్టం అంటుందని అనుకున్న ప్రకాశానికి నిజంగానే గట్టిదెబ్బ తగిలింది.

"అదికాదు. శారూ! నీ చదువుకిప్పుడొచ్చిన ఆటంక మేముంది? అసలు చదువుకొనక అంతవేముంది?"

"ఇకపైన చదివే ఓపికలేదులే బావా! భయపడకు." సిగ్గు పడుతుందనుకున్న శారద తననే సిగ్గు పరుస్తూంది.

"పెళ్ళయ్యాక నీ చదువు కొక్కేపణ ఏమీ ఉండదు శారూ!"

"అనుకో బావా. అయినా అంత అవసరమేమొచ్చిందిప్పుడు?" అంది శారద అతనివైపు సూటిగా చూస్తూ.

"ఈడువచ్చిన పిల్లకు పెళ్ళికాకపోతే అప్రతిష్ఠ అంటుంది అత్తయ్య."

"ఇంకా ఏమంది?" శారద విసుగు అణచింది తమాషాగా.

"పెళ్ళికాని పిల్లలుండవలసిన తీరులో నీవు లేవంది." తీవ్రత అణచుకోలేక పోయాడతడు. వచ్చినప్పటినుంచి [illegible] పెంచుకొన్న కోపం అతని గొంతులోంచి [illegible] దుముకబోయింది. ఆమె ఒక్కసారి ముఖం తిప్పి అతని వైపు చూసింది. అతనిలోని తీవ్రత ఆమెకు విషయం వివరించింది.

"పెళ్ళికాని పిల్లలెలా ఉండాలిట!" గడుసుగా అడిగిందామె. అతనికది కాలుతున్న నూనె మీద పిటి చిందే అయింది.

"ఇలాగే పరాయి మగవాడితో రాత్రనక పగలనక షికార్లు చేస్తుంటారు."

"అంటే నన్నిప్పుడు దిగి పోరే రమ్మన్నావా?" టక్కున అడిగిందామె. ఆ ప్రశ్నకతడు నిర్ఘాంత పోయాడు. ఆమెతో పెండ్లికంటే స్త్రీ వ్యవహారం చెడ గొందుకొన్నాడు.

"ఆ మాట ఎవరన్నారు?" సౌమ్యత తెచ్చుకుని అడిగాడు ప్రకాశం.

"మరి నువ్వనేదేమిటి? ఇలా పరాయివారితో తిరగ వద్దంటేవి కదా!"

"నేను పరాయివాణ్ణా! నీకోసం పుట్టిన బావని శారూ!" శారదకు నవ్వు వచ్చింది అతని అవకతవక హాస్యానికి.

"అయితే?"

"మనిద్దరం కలిసి లోకమంతటికి పరాయివారమయి పోవాలి" ఏదో హిందీ సినిమా పాట గుర్తుకువచ్చిందతనికి. ఆమె సూటిగా అద్దంలోనించి బయటికి చూస్తూ ఏదో ఆలోచిస్తూంది. కొన్ని క్షణాలు గడిచాక అంది ఆమె.

"అయితే బావా! పెళ్ళికానిపిల్ల పరాయి మగవానితో తిరగకూడ దంటున్నావు కదూ?"

"అవును శారూ! నేనుతప్ప పరాయి వాళ్ళతో తిరగ కూడదట. అత్తయ్య అంటూంది." ప్రకాశం అన్నాడు తమాషాగా నవ్వుతూ.

"మరయితే పెళ్ళయ్యాక?"

"ఇదేం ప్రశ్న శారూ? నీకు తెలీదా?"

"నాకు తెలిసింది మీదగ్గిర చెప్పటంలేదుకదు బావా! నాకు తెలిసినంతవరకు మనసులు శుద్ధంగా ఉన్నంత వరకు పెళ్ళిఅయినా కాకపోయినా స్వేచ్ఛగా మెలగవచ్చునని"

"నీకు తెలీదు శారూ! మనసులు పరిశుద్ధమైనవే అయినా ఏవేళ కేబుద్ధి పుడుతుందో! అందుకే అన్నా చెల్లెళ్ళనే ఎడమెడంగా ఉండి మాట్లాడమన్నారు."

"అవును మరి. నాకు తెలీదు కదా! చెప్పు మరి పెళ్ళి అయ్యాక స్వేచ్ఛగా మగవాళ్ళతో మెలగవచ్చా!"

"అవసరం?"

"ఇప్పుడేదో అప్పుడూ అదే!"

"ఇప్పుడేదో చదువంటున్నావుకదా!. ." నసిగాడు ప్రకాశం. తన వాదం కట్టుబడుతున్నట్లు గ్రహించాడతడు.

"పెళ్ళయ్యాక కూడ చదవనుంటేవిగా." ఇంటికి చేరారిద్దరూ.

కారు పోర్టికోలో నిలిపి ఇదరూ ఇంట్లోకి నడిచారు. కాస్సేపు అందరూ కలిసి ఆ మాట ఈ మాట మాట్లాడుకొన్నాక ఎవరి గదులోకి వారు వెళ్ళారు.

సగంలో వదిలిన సంభాషణ కొనసాగించాలనుకొన్నా రిద్దరూ. కాని వివాహం తనకో పెద్ద సమస్యకానట్లూ ఆ చర్చతో తనకు నిమిత్తం లేనట్లూ బెట్టుచేయసాగింది శారద. 'అవసరం ఉంటే అతనే తనక్కై వచ్చి తానే మొదలెడతాడుకదా!' అని ఆమె పట్టుదల.

శారద మొండితనంతో [illegible] వహించాలని ప్రకాశం ప్రయత్నం. [illegible] శారద గదిముందరిగా నాలుగుసార్లు అటూ ఇటూ తిరిగాడు. కాని ప్రయోగం [illegible] వెళ్ళి పడుకున్నాడు. [illegible] కోవడం మరిచినట్లుగా అతని గదిలో [illegible] వెళ్ళింది శారద [illegible] తిరిగివస్తూ అతని గదిలోకి వెళ్ళింది [illegible] వేసుకుంటూ [illegible] ప్రకాశం ఇంకా నిద్రపోలేదు.

ఉలిక్కిపడింది శారద. తన బెట్టుసరి ఒక్కసారిగా విచ్చిపోయి, దొరికిపోయింది తను.

"అంత భయపడతావేం శారూ? నేనే నీ దగ్గరకు వద్దామనుకొంటున్నాను. కాని నిద్రపోతున్నావేమో నని సందేహించాను. రా, కూర్చో." అంటూ తనులేచి మంచంమీద చోటు చేశాడు ప్రకాశం.

ఎలా సంభాషణ ప్రారంభించాలో ఇద్దరికీ అర్థం కాకపోయింది. కొన్ని క్షణాలు మౌనంలో కరిగి పోయాయి. సూటిగా అడిగి [illegible] ప్రకాశం.

"నువ్వారవితో [illegible] అత్తయ్యకు, మామయ్యకు చాలా బాధ కలిగిస్తున్నావు శారూ!"

ఆమె ఏం మాట్లాడలేదు. అది తనకొత్తే [illegible] అతను [illegible] లేదు. అతను [illegible] మాట్లాడనిది తానేమనీ చెప్పడం ఆమె కిష్టంలేదు.

"మనిద్దరి మధ్య [illegible] వాళ్ళకిష్టంలేదు శారూ!" [illegible] అన్నాడు ప్రకాశం మళ్ళీ తనే ప్రారంభిస్తూ.

"పరాయివాళ్ళంటే ఎవరు బావా! [illegible] పరాయివాడివి కావా నాకు?" పరోక్షం [illegible] అయింది.

"ఎలా అవుతాను శారూ? [illegible] పుట్టానంటుంది అత్తయ్య. చిన్నప్పటినించి అందరి కళ్ళల్లోనూ మనం భార్యభర్తల్లాగే పెరిగాం. ఇక కొత్త అడ్డు తొలిగితే. . ."

"నువ్వు లేకపోతే నేను పుట్టేదాన్నికాదా?" తమాషా పెట్టింది అతన్ని ఆమె.

"అది వేరే విషయం. . ." ఏదో అనబోయాడతను.

"నేను నీ కోసం పుట్టినదాన్ని కాబట్టి నేనెవ్వరితోటీ మాట్లాడకూడదా? అలా కాకపోతే అంతా నా ఇష్టం. అడిగేవారుండరు. అంతేనా?" వేగంగా తిరిగి అంది శారద. "ఇంతసేపు వ్యర్థంగా వాదించటం అనవసరంబావా! నేను నీ కోసం పుట్టాను నువ్వు నన్ను చిన్నప్పుడే రిజర్వు చేసుకొన్నావని, నీవుకానీ మరెవ్వరుకానీ అనుకోవడం నా కిష్టంలేదు. అర్థంలేని ఆలోచనలతో నిర్బంధించటంవల్ల ఏమీ ప్రయోజనం ఉండదు. నాకూ ఆశలూ, ఆశయాలూ ఉన్నాయి. నా మంచిచెడ్డలు తెలుసుకోగల వ్యక్తిత్వం ఉన్నది" విసురుగా అంది శారద. తెల్లబోయాడతడు. శారద అంత తెగించి మాటాడుతుందని అనుకోలేదతను.

(తరువాయి 59 వ పేజీలో)

బయటపడ్డ పక్షి

(12 వ పేజీ తరువాయి)

పెదవులు మునిపంటితో కొరుక్కుంటూ పైకప్పుకేసి దీర్ఘంగా చూస్తూ ఆలోచనలో పడ్డాడు.

"ఇక తక్కినవి నీవు అడగకుండా నేనే చెబుతానండు బావా! ఇలా సమాధానాలు చెప్పవలసి రావటం, నాకు మొదటిసారి కనక. రోజూ అమ్మకానీ, నాన్నకానీ ఓసారి చెపుతూనే ఉంటూ ఈ గొడవ. నేనేంతప్పు చెయ్యనప్పుడు వీళ్ళింత ఆదుర్దాపడి ఎందుకింత అల్లరిచేస్తారో నా కర్థం కాదు."

"అదికాదు శారూ!. . ." ఏదో అనబోయాడు మధ్యలో ప్రకాశం.

"ఉండు నన్ను చెప్పనీయిబావా! ఈ నాటి పర్యంతం వరకు నా పెళ్ళిని గురించి నిశ్చితమైన అభిప్రాయం ఏమీలేదు. అందరిలాగే నేనూ నిన్ను గురించే ఆలోచిస్తున్నాను. కాని నా ఊహలు తారుమారై నా నిర్ణయాన్ని తలకిందులు చేశాయి."

ఒక్కక్షణం ఆగి ప్రకాశంవైపు చూసింది శారద పరిశీలనగా. అతడు రెప్పవేయకుండా ఆమెవంకచూస్తూ శ్రద్ధగా వింటున్నాడామె చెప్పేది.

"ఊఁ! కానీ!" అన్నాడు ప్రకాశం.

"నే నిప్పుడు రవిని పెళ్ళాడదలుచుకొన్నాను. నీ మనసు కష్టపడి ఉంటే నన్ను క్షమించు." అని ఆగిపోయింది శారద. అతని ఒళ్ళంతా చెమటలు కమ్మింది.

"ఆగు. శారదా." అరిచాడతను. "ఇంతలో నీ నిర్ణయం ఎందుకు మారవలసి వచ్చింది?" అడిగాడతను నెమ్మదిగా తమాయించుకుంటూ. పూడుకుపోయినకంఠంలో నుంచి మాటలు రాలేదతనికి.

"నీకు తెలుసుబావా. నేనసలే మొండిదాన్ని. అమ్మా, నాన్న రోజూవేసే గొడవకు మరీ మొండిదాన్ని అయ్యాను. అప్పట్లో, నాకు నీ మీద గట్టినమ్మకం ఉండేది. నా మీద నీకు ఎంతో గాఢమైన ప్రేమ, నమ్మకమూ ఉంటాయనుకొన్నాను."

"ఇప్పుడైనా నీ మీద అనుమానంలేదు శారూ."

"నాకు తెలుసు బావా! కాని నీకు అసూయ, స్వార్థం హెచ్చు. అందుకే నువ్వు మునలివాళ్ళతో చెయ్యి కలిపావు. నీవు నన్ను సానుభూతితో చూసి నన్ను స్నేహంతో మన్నించినట్లయితే కథ మరోలా ఉండేదేమో!" అంది శారద.

"నీ నిర్ణయాన్ని మరోసారి విమర్శచేసుకో శారూ!" ప్రాధేయపడ్డాడు ప్రకాశం. "నీవు నన్ను కాదన్నావని కోపం పెట్టుకోను." ఆశగా అన్నాడు కాస్సేపాగి.

"నాకు తెలుసుబావా! కాని అది జరిగేదికాదు, కాని ఈ నిరాకరణతోకూడా కోపం పెట్టుకోవద్దని కోరుతున్నాను. ఏమీ జరగలేదనుకొని మరిచిపో బావా!" అతన్ని సమాధానపరచాలని అంది శారద [illegible].

"ఎలా సాధ్యం శారూ? నేను మరణించినన్నాళ్ళు [illegible] తలచుకొని నిబ్బరంగా ఉండగలనా!"

"క్షమించు బావా!. . ."

బరువుగా, నీరసంగా నవ్వాడతను. "అంతకన్న [illegible] ఉంది. . . [illegible]. వెళ్ళి పడుకో!" అన్నాడతను. కాస్సేపు అతనివంక నిశ్చలంగా చూసి, నెమ్మదిగా లేచి వెళ్ళిపోయింది శారద. ప్రళయం తరవాత పది క్షణాలు బ్రతికి మరణించాడు ప్రకాశం.

మరునాడు కనుమపండగని, కదలటానికి వీల్లేదని, కాళ్ళు కట్టివేశారు ప్రకాశానికి. కాని ఆ తరవాత వాళ్ళ వశం కాలేదు. సెలవు అయిపోయేలోగా వెళ్ళిపోవాలని ప్రపంచం తలక్రిందులైనా వెళ్ళి తీరవలసిందేనని పట్టుబట్టి బయలుదేరాడు ప్రకాశం.

"రాక రాక వచ్చావు. ఓ నెల్లాళ్ళపాటయినా ఉంటావనుకొన్నాను నాయనా!" అంది సీతమ్మగారు.

"పది రోజులపాటు ప్రశాంతిగా గడపటానికి వీలులేని ఉద్యోగం లేకపోతేనేం? వదిలివెయ్యరా!" అన్నాడు రంగనాథంగారు.

అన్నిటికీ అతని మౌనమే సమాధానం. శారద వచ్చింది స్టేషన్‌దాకా అతన్ని సాగనంపాలని. కాని అతనితో మాట్లాడడం ఆమె వశం కాలేదు. ట్రైన్ స్టార్ట్ కాబోయేముందు, కంపార్ట్మెంటులోనించి దిగుతూ, "నన్ను మనస్ఫూర్తిగా క్షమించి దీవించు బావా! నీ మనసులో ఆరనిమంటలు రగిలించాను. క్షమించు బావా!" అంది.

ఆమెతో మాట్లాడాలనే కాచుకొని ఉన్నట్లున్నాడు ప్రకాశంకూడ. "క్షమించడానికేం ఉంది శారూ! నీకు నచ్చిన విధంగా నడుచుకొని నీ వ్యక్తిత్వాన్ని కాపాడుకొంటున్నావు. కాని శారూ, నీవు మళ్ళీ ఓసారి ఆలోచిస్తావని నా ఆశ. నీ జాబు కోసం ఎదురు చూస్తుంటాను శారూ! మరుక్షణంలో రెక్కలు కట్టుకుని వచ్చి నీ ముందు వాల్తాను." గబగబా అన్నాడు ప్రకాశం.

"అలా కావాలనే నేనూ కోరుకుంటున్నాను. కాని అది జరగదు బావా!" ఆ మాట అతనికి వినిపించనే లేదు. అప్పటికే గార్డ్ విజిల్ ఊది గ్రీన్‌లైట్ చూపించాడు. గట్టిగా ఓ సారి కూతవేసి వాళ్ళిద్దర్నీ విడదీస్తూ కదిలింది రైలు.

3

ఉండి, ఉడిగి వస్తున్నారు గుంపులు గుంపులుగా పారాట్రూపర్స్. సివిలియన్ డ్రెస్‌లో రహస్యంగా వచ్చే పాకిస్తానీ సైనికవ్యూహాలవి. వెంటవస్తున్నాయి ఆర్మీతో పాటన్‌టాంకులు, ఏర్‌ఫోర్సు శాబర్‌జెట్లు. సరిహద్దుల్లో సన్నాహమైంది సంకుల సమరం.

గస్తీ ముగించి చౌకీవద్దకు చేరుకొన్నాడు ప్రకాశం. పోస్టుమెన్ వచ్చి పేరు చదివి ఉత్తరాలు అందజేస్తున్నాడు. తుపాకి నేలకు దింపి కూలబడ్డాడతడు కొంచెం దూరంలో. ఇంటినుంచి వచ్చింది మొదలు ఉత్తరానికెదురు చూడనిరోజు లేదు. ఎప్పటి కప్పుడు శారదమనసు మార్చుకొంటుందని, మరలి రమ్మని వ్రాస్తుందని ఆశ.

ఇంటిదగ్గర ఎంత గొడవగా ఉందో! రవిని పెళ్ళాడతా నని చెప్పే ఉంటుంది శారద. మామయ్య అత్తయ్య ఎంత ఒత్తిడి చేస్తున్నారో. ఎంత ఆక్రోశపడు తున్నారో. యుద్ధవార్తలతో అసలే మతిపోయి ఉంటుంది వాళ్ళకి. పైగా శారద మొండితనంతో వాళ్ళకు పిచ్చెత్తినట్లుందు. . . బొటబొట కన్నీరు జారింది అతని కళ్ళల్లోంచి.

పోస్ట్‌మన్ వెళ్ళిపోతున్నాడు. తనకేమీ రాలేదేమో! బహుశా ఏమీ రాలేదేమో!

"అరే! తుమ్ ఇధర్ బైఠే? ఏ లో. తుమ్హారా షరీఫ్ చిఠ్ఠీ ఆయా!" ఓ మిత్రుడు అక్కడికి వచ్చి ఓ కవరు చేతికిస్తూ అన్నాడు. కవరుమీది దస్తూరి అతని హృదయాన్ని స్పందింపజేసింది. శారద వ్రాసిందన్నమాట. గబగబా తెరిచాడు ఆత్రంగా.

అది ఓ శుభలేఖ.

"చి. రవీంద్రకు, చి. ల. సౌ. శారదను ఇచ్చి. . ." వారం రోజుల్లో ఉంది ముహూర్తం.

దీనంగా ఒక్కసారి తనవంకచూసి తలవంచుకొన్నట్లు కనిపించాడు మామయ్య ఆ క్షణంలో అతనికా లేఖమీద. తనకు పాదాభివందనం చేసి ఆశీస్సు లర్థిస్తున్నానంటూ శారద కనిపించింది పెళ్ళికూతురిలా.

దూరంగా కోలాహలం. తుపాకులు చేతబట్టి తయారవమని సంకేతాలు వచ్చాయి. సైరన్‌విజిల్స్ ధ్వనిస్తున్నాయి మాటిమాటికీ. అందరూ తుపాకులు చేతబట్టి పరిగెత్తుతున్నారు. అవతలినుంచి క్రమ్ముకొని వస్తున్నాయి శత్రుసైన్యాలు. మబ్బులో ని మెరుపులా ధళధళలు వెలరేగాయి మరపాకుల తుముళాలమీద. చేతిబాంబులు, తుపాకిగుళ్ళు వడగళ్ళలా వర్షించసాగాయి. గబ గబా ట్రెంచిలోకి దుముకుతున్నారు సైనికులంతా. పంపాలనుకున్న గ్రీటింగ్స్ వ్రాసిన కాగితం తటాలున మడిచి జేబులో పెట్టుకొని తనూ బయలుదేరాడు ప్రకాశం చేత తుపాకి తీసుకొని.

ఆ రోజతడు అభిమన్యుడయ్యాడు. అతనొక్కడే సుమారు రెండు వందలమందిని కాల్చివేశాడు. పొంగివచ్చే వీరావేశంతో విచ్చలవిడిగా సంచరించాడతను. ప్రాణాలకు తెగించి ప్రమాదాల్లో జొరబడి శత్రువులకు తీవ్రమైన నష్టాన్ని కల్గించాడు. అతన్నిచూసి అతని మిత్రులంతా పొంగిపోయారు. అతన్ని అనుసరించి ముందడుగువేసి అశేషమైన శత్రుసైన్యాలను చెల్లాచెదరు చేశారు. సుమారు నాలుగు గంటలు గడిచాక శత్రువులు వెనక్కు తగ్గసాగారు. ఆవేశంతో వెంబడించి కాల్పులు జరుపుతూ నేలమీద పడిపోయాడు ప్రకాశం. గబగబా అతని మిత్రులంతా అతన్ని తెచ్చి టెంట్‌లో పడుకోబెట్టారు.

పందిట్లో కోలాహలంగా కూతురి పెళ్ళి జరుగుతున్నా సంతోషంగా కనిపించలేకపోయారు రంగనాథదంపతులు. తామనుకొన్నదంతా తారు మారైంది. మేనల్లుని కోసమే కన్నామనుకొన్న కూతురు పరాయిదైపోతూంది. పాపి పిల్లదానిపెళ్ళికి వాడూ వచ్చి నాలుగక్షింతలు వేస్తే, వాడి చేతులు పట్టుకొని కళ్ళ కద్దుకుంటారు వారు. అసలు వాడు వచ్చేవీలు లేదట.

"పోస్ట్!" కేక వినిపించింది బయట.

"పెళ్ళికూతురి బావగారట!. . .ఊఁ! రంగనాథం గారి మేనల్లుడేనట!" ఏవిటో సన్నసన్నగా వినిపించా యాయనకి పాకెట్టిచ్చి వెళుతూంటే.

పోస్ట్‌మెన్‌చేతులలోనించి అందుకొని వణికే చేతులతో చించారాయన, ఓ కవరు.

"రక్తంతో తడిసిన ఓ కాగితం, కాగితంమీద శారద వైవాహికజీవితశుభాకాంక్షలు!" రెండో కాగితం అతని మిత్రుడొకడు జరిగిన విషయమంతా వివరిస్తూ వ్రాసిన లేఖ.

[illegible] ★